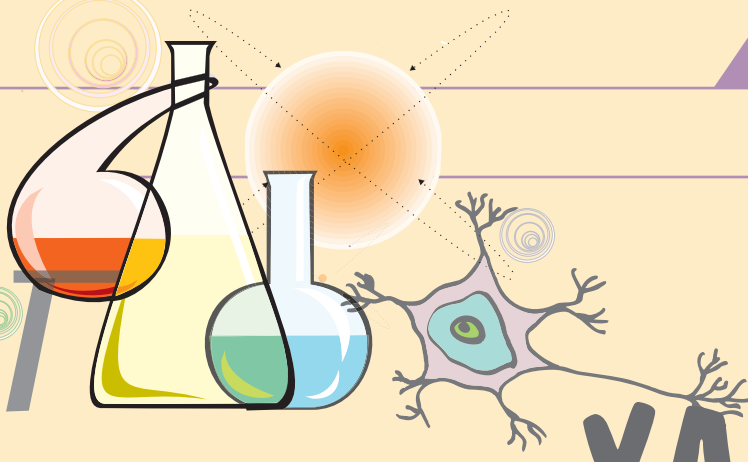

BİLİMİ YARATANLAR

Çocuk Felcini Yenen Adam Jonas Salk

Salgın hastalıklar yüzyıllar boyunca insanlığın en korktuğu şeyler arasında. Salgınlar, yani birçok insanda aynı anda yoğun ve ani hastalık patlamaları, kentleri, bölgeleri hatta ülke ve kıtaları tehdit eden tehlikelerdi. Geçtiğimiz yüzyıllarda çiçek, veba ve difteri gibi hastalıkların salgınları birçok insanın ölmesine neden olmuştu. Geçtiğimiz yüzyılın başında, 1916 yılında insanların korkusu, poliyomiyelit, yani bizim çocuk felci dediğimiz, kısaca “polyo” denen hastalıktı. O yıl Amerika Birleşik Devletleri, o güne dek yaşanan en büyük salgınla karşı karşıya kalmıştı. Resmi rakamlara göre 27.000’den fazla insan polyo yüzünden felçli kalmış, 7000’den fazla insan da bu hastalıktan dolayı yaşamını yitirmişti. Gerçek rakamlarına açıklanandan çok daha fazla olduğu söyleniyordu. Bu korkunç hastalığa çare bulacak kişi Jonas Salk olacaktı.

Jonas Salk, 28 Ekim 1914’te Amerika Birleşik Devletleri’nin New York kentinde doğdu. Ailesi, Rusya’dan ABD’ye daha iyi bir yaşam için gelmiş göçmenlerdi. Jonas Salk’ı tanıyanlar çocukluğunu şöyle anlatıyor: “Biraz utangaç, narin ve koyu saçlı bir çocuktur. Hipermetrop yüzünden küçük yaşta beri gözlük takıyordu. Evdeki küçük işleriyle ve kimi hobileriyle uğraşıyor, sokakta oyun oynuyordu, ama asıl ilgi alanı okulla ilişkiliydi.” Başarılı bir öğrenci olan Jonas, başlangıçta hukuk üzerine eğitim alıp avukat olmak istiyordu. Ne var ki, bu kararını değiştirecekti. Salk, yaşamının

yönünü değiştiren olayı “laboratuvar bilimi” derisi olarak açıklıyor. New York Eyalet Üniversitesi’nde aldığı bir kimya dersi sırasında Salk, bilim hakkında daha fazlasını öğrenmeye hevesli olduğunu fark etmişti. Üniversiteye, lisedeyken planladığı gibi hukuk dalında başlayan Salk, önce ana branşını kimyaya çevirdi ve daha fazla bilim dersi aldı. Bilim, ona istediği alanlarda çalışma olanağı veriyordu. Salk, hastalıklar ve bunların tedavisi üzerine çalışmak istiyordu. Bu nedenle tıp fakültesine girmeye karar verdi. Salk’ı polyo araştırmasına iten olay 1947’de gerçekleşti. ABD

Ulusal Çocuk Felci Vakfı'nın üyelerinden bir olan ve bu hastalık üzerine yürütülen çalışmaların yöneticisi olan Harry Weaver, bu hastalığa birden fazla virüsün neden olduğuna karar vermişti. Ama kaç virüsün bu hastalıktan sorumlu olduğunu kimse bilmiyordu. Polyonun durdurulabilmesi için, önce bu hastalığa neden olan bütün virüslerin tanımlanması gerekiyordu. Weaver, bu virüslerin incelenmesini ve her birinin tiplenmesini amaçlayan bir proje başlatmak istiyordu. Bu, uzun ve zahmetli bir işti. Virüslerin hepsini tiplemek iki ya da üç yıl sürerdi. Salk, Weaver'ın planını dinledikten sonra bunun, kendisini en çok ilgilendiren konular olan virüsler ve bağışıklık bilimi üzerinde çalışmak için harika bir olanak olduğunu düşündü. 1949 ve 1951 yılları arasında Salk ve arkadaşları zahmetli bir iş olan poliovirüs tiplemesini tamamladılar. Virüs örnekleriyle 17.500 maymun üzerinde binlerce test gerçekleştirmiş ve yaklaşık yüz değişik poliovirüs tiplemişlerdi. 1950'lerin başında çocuk felci salgınları en yüksek düzeye ulaşmıştı. Salgınların her yıl giderek artması insanları korkutuyordu. 1955 yılında insanlar üzerinde yapılan çalışmalar başarıyla sonuçlanınca, hastalığın yenilgiye uğratıldığı ilan edildi. Bu Jonas Salk'ın başarısının onaylandığı ve insanların rahat bir soluk aldığı yıldır. Birçok insanı

öldüren ya da sakat bırakan hastalığa çare bulunmuştu. Salk'ın aşısı ilerleyen yıllarda geliştirildi ve ağızdan da alınabilir çeşitleri yapıldı. Salk, 1963 yılında kendi adını verdiği "Jonas Salk Biyolojik Çalışmalar Enstitüsü"nü kurdu. Çalışmalarını ömrünün sonuna dek bu enstitüde sürdüren bilimadamı, birçok kitap yazdı. Çalışmaları hakkında sorulan sorulara şöyle yanıt veriyordu: "Kendimi bir kahraman gibi hissetmiyorum, ama insanların benim hakkımda ne hissettiklerini biliyorum."

Jonas Salk, 1995 yılında yaşama veda etti. Son yıllarında bir başka ölümcül hastalık olan AIDS üzerine çalışıyordu.

Gökhan Tok

Kaynaklar:
Sherrow, V., Jonas Salk, Çocuk Felci'nin Muhteşem Yenilgisi, Çev: Fatih Özbay, Evrim Yayınları, 2000
<http://www.achievement.org/autodoc/page/sal0bio-1>
<http://www.answers.com/topic/jonas-salk>
<http://www.jsms.com/salkbio.htm>